

ประเพณีถวายสลากภัตในล้านนา

Salakabhat in Lanna

พระฉัตรมงคล อภินนโท (กาบศรี)
Phrachatmongkon Apinanto (Kabsri)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalay University
Email: chatmongkon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา และ 2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในล้านนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า สลากภัต แปลว่า อาหารถวายพระภิกษุสงฆ์โดยวิธีจับสลากนับเข้าในสังฆทาน เพราะเป็นการถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป ไม่ได้จำเพาะเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ประวัติความเป็นมาของสลากภัตเริ่มมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ในทางล้านนานั้นนิยมจัดประเพณีในช่วงปลายเทศกาลเข้าพรรษา ราวปลายเดือนสิงหาคม จนถึงเดือนตุลาคม เพื่อเป็นการเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน และหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแก่บิดา มารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้วเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี นอกจากนี้ ผู้ถวายมักจะอุทิศกุศลนั้นให้ตนเองด้วย เพราะเชื่อว่าเมื่อจากโลกนี้ไปแล้วหากได้ไปเกิดในภพอื่นก็จะได้รับสิ่งของที่ตนเองได้อุทิศไว้เมื่อยังมีชีวิต และถือเป็นการบริจาคทานที่ได้ผลานิสงส์มากของการถวายทานสลากภัต

คำสำคัญ: สลากภัต, ล้านนา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research has two objectives: 1. to study the history of the Salakabhat in Buddhism and 2. to study the history of the Salakabhat in Lanna. This is a documentary research. The research results found that the word “Salakabhat” means food offered to monks by drawing lots to count as part of the offerings because it is an offering to monks in general, not specifically to any particular monk. The history of the Salakabhat began since the time of the Buddha and has been practiced until the present. In Lanna, it is popular to organize the tradition at the end of the Buddhist Lent, around the end of August to October, in order to create love and unity among people in the community and nearby villages, as well as to dedicate merit to parents and relatives who have passed away to show gratitude. In addition, the donors usually dedicate the merit to themselves because they believe that when they pass away from this world and are reborn in another world, they will

receive the things they have dedicated while they are still alive. And it is considered a donation that has great merit from Salakabhat.

Keywords: Salakabhat, Lanna, Buddhism

บทนำ

ประเพณีหนึ่งที่ชาวล้านนาได้ให้ความสำคัญและได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันก็คือ ประเพณีการถวายทานสลากภัต โดยประเพณีนี้มีชื่อที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นบางแห่งว่า กิ้นก้วย สลาก บางแห่งเรียก กิ้นสลาก บางแห่งว่า ตานก้วยสลาก แต่สุดท้ายแล้วก็มีความมุ่งหมายไปใน จุดประสงค์เดียวกันคือ เป็นประเพณีที่เน้นการให้ทานแบบไม่เจาะจงในการทำบุญของชาวล้านนาไทย ซึ่งประเพณีการถวายทานสลากภัตเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในคัมภีร์ พระไตรปิฎกที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้นเกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นทำให้ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวาย สังฆภัตทานได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความสามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายนำ ความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตไว้ 7 อย่าง คือ 1. สังฆภัต 2. อุเทศภัต 3. นิมนตภัต 4. สลากภัต 5. ปักขิภัต 6. อุโปสภภัต 7. ปฏิกปาชิกภัต ใน จำนวนภัตทั้ง 7 อย่างนั้น สลากภัตจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 7 ข้อ 388 : 195)

อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีผลต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาไทย ในเรื่องของอานิสงส์การถวาย ทานสลากภัตรก็คือ เรื่องของนางยักษิณี ผู้กลับใจหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า และได้หันมา เลื่อมใสพระพุทธศาสนาด้วยความสำนึกในบุญคุณ นางยักษิณีจึงนำเอาเครื่องใช้สิ่งต่างๆ มาทำ เป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์กระทำการจับตามเบอร์ด้วยหลักของอุปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้ง ของมีราคาแพง ราคาแพง พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจให้ถือว่า เป็นโชคของตน ซึ่งการ ถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีการทำบุญสลากภัต หรือเป็น ปฐมเหตุรูปแบบการจัดถวายทานสลากในสมัยพุทธกาล และได้มีการเผยแพร่ประเพณีเหล่านี้ได้สืบ ทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีการทำบุญถวายทานสลากภัตร ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนานเพื่ออุทิศ ส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่จุดประสงค์ของผู้ทำบุญในล้านนา เช่น ทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ หรือให้กับ ตนเองไว้ในภายภาคหน้า หรือให้กับเทวดาฟ้าดิน ตลอดจนจนถึงเจ้ากรรมนายเวร โดยจะนิยมเริ่มทำกัน ในช่วงกลางพรรษาในราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม และจะนิยมทำบุญถวายทานกันมาก ในช่วงเดือนกันยายน หรือราววันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ และสิ้นสุดในเดือนกึ่งยดับ

ประเด็นที่สำคัญของการศึกษาประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนานั้นถือได้ว่าเป็น อนุสรณ์อย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่บรรพชนได้ทำการสืบทอดอนุรักษสืบสานมาอย่าง ยาวนานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคีเพราะเหตุที่มนุษย์มีความต้องการ ความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงสังคม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ประการแรกก็คือ หลักของการให้ทาน เพราะเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัย

ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศาคณาญาติ และกลุ่มคนในสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิต ในชุมชน ฉะนั้นประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนาถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างหนึ่งที่สามารถผูกมิตรไมตรีรวมน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคมล้านนาไทยได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัย การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสารข้อมูล โดยการศึกษาจากเอกสารข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ส่วนเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าในความหมาย ขอบเขตเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับพิธีสลากภัตในพระไตรปิฎกและในล้านนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาทางเอกสาร โดยการจัดทำเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างชัดเจน

3. การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวเคราะห์แล้ว นำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ และเรียบเรียง โดยมุ่งค้นหาคำตอบที่ได้ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์พร้อมทั้งนำเสนอข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัย

4. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม นำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา

1.1 ประวัติความเป็นมาของสลากภัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ครั้งสมัยพุทธกาลในพระพุทธศาสนาตามหลักฐานคัมภีร์พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงพระพุทธองค์ทรงอนุญาต สลากภัตไว้ในสังฆภัตตาทิอนุชานนะว่า ด้วยทรงอนุญาตสังฆภัต ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้ ซึ่งหลังจากที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เมืองอาฬวี ตามพระอัยยาศัยแล้วก็ทรงเสด็จจาริกไปทางกรุงราชคฤห์ เสด็จจาริกไปโดยลำดับ จนถึงกรุงราชคฤห์ ทราบว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน สถานที่ให้เหยื่อกระแต ในกรุงราชคฤห์นั้น สมัยนั้น กรุงราชคฤห์เกิดข้าวยากหมากแพง ประชาชนไม่สามารถจะจัดสังฆภัต แต่ปรารถนาจัด อุทเทศภัต นิมนตณภัต สลากภัต ปักขิกภัต อุโปสถิกภัต ปาฏิปติกภัต ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาค รับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต สังฆภัต อุทเทศภัต นิมนตณภัต สลากภัต ปักขิกภัต อุโปสถิกภัต และปาฏิปติกภัต (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 7 ข้อ 325-326 : 154-155)

ความเป็นมาการถวายสลากภัตในพระไตรปิฎกการถวายสลากภัต ความว่า ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภบุตรกรรมพินผู้หนึ่งที่บิดาตายแล้ว อยู่กับมารดาสองคน ต่ออมารดาได้หาภริยาให้ นางผู้เป็นภริยานั้นเป็นหมั้น มารดาจึงได้หาภริยามา ให้ใหม่อีกคนหวังสืบตระกูล ภริยาหลวงคนแรกด้วยความคิดกลัวเกรงว่า ภริยาใหม่จะมีบุตร จึงปรุญา ทำลายครรภ์ภริยาน้อยแล้วกล่าวกับภริยาน้อยว่า ถ้าเมื่อใดที่นางตั้งครรภ์ก็ให้แฉ่งแก่เธอด้วย สองครั้ง แรกที่ตั้งท้อง นางภริยาน้อยได้แฉ่งกับภริยาหลวงทราบ นางผู้เป็นภริยาหลวงจึงปรุญาทำลายครรภ์ ทั้งสองครั้ง ทำให้นางภริยาน้อยแท้งบุตรทั้งสองครั้ง ในครั้งที่สามนางภริยาน้อยไม่แฉ่งแก่ภริยาหลวง นางภริยาน้อยครั้นครรภ์แก่ใกล้คลอด นางภริยาหลวงรู้แล้วเห็นช่องทางจึงปรุญาให้นางกิน ด้วยครรภ์ ที่แก่ไม่อาจคลอดบุตรได้จึงทำให้ภริยาน้อยถึงแก่ชีวิต นางภริยาน้อยก่อนตายตั้งความปรารถนาว่า จะตามไปเกิดเพื่อที่จะได้เลี้ยงกินทารกของนางภริยาหลวง ครั้นตายไปแล้วก็ไปเกิดเป็นแม่แมวในเรือน กรรมพินนั่นเอง กรรมพินนั้นรู้ว่า นางภริยาหลวงเป็นผู้วางยานางภริยาน้อย จึงทุบตีนางจนตาย เพราะความเจ็บปวด ตายแล้วไปเกิดเป็นแม่ไก่ในเรือนกรรมพินนั้นเช่นกัน ต่อมานางแม่ไก่ตกไข่สอง ฟองแรก แม่แมวก็กินเสียจนถึงฟองที่ 3 ก็กินอีก แม่ไก่คิดได้ว่า มันกินไข่เราสามฟองเดี๋ยวก็กิน ไข่เรา ดังนั้นก่อนตายได้ตั้งความปรารถนาอีกว่า เมื่อตายไปแล้วขอให้ไปเกิดแล้วได้กินลูกของมันบ้าง ตายแล้วได้ไปเกิดเป็นแม่เสือเหลือง ส่วนแม่แมวก็กินไปเกิดเป็นแม่เนื้อ เมื่อเป็นเช่นนั้นแม่เนื้อคลอดลูก ออกมาสามครั้ง แม่เสือเหลืองก็มากินทั้งสามครั้ง แม่เนื้อตั้งความปรารถนาว่า แม่เสือมากินลูกของตน สามตัวต่อไปก็จะต้องกินนาง ดังนั้นขอให้ตนไปเกิดได้กินลูกของมัน ตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นนาง ยักษ์ฉนิ ฝ่ายแม่เสือเหลืองตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นหญิงสาวมีตระกูลในเมืองสาวัตถี ต่อมานางได้ แต่งงานไปสู่ตระกูลสามี ได้คลอดบุตรคนหนึ่ง นางยักษ์ฉนิปลอมแปลงตัวเองว่า เป็นสหายของนางถาม ชาวบ้านถึงนางผู้มีตระกูลนั้น เมื่อได้พบแล้วก็จับบุตรของนางกิน เมื่อนางผู้มีตระกูลได้คลอดบุตรคนที่ สอง นางยักษ์ฉนิก็ขโมยกินทารกบุตรของนางอีก นางผู้มีตระกูลดำริว่านางยักษ์ฉนิกินบุตรของเราแล้ว สองคน ดังนั้นเมื่อคลอดบุตรคนที่สามนางจึงกลับไปสู่เรือนสกุลเดิมของนาง สามีภรรยาทั้งสองในขณะที่ เดินทางได้แวะลงอาบน้ำในสระน้ำข้างวิหาร ขณะที่สามีของนางลงอาบน้ำนางยักษ์ฉนิที่ออกจากเวร สรงน้ำพระเวสสุวรรณได้ติดตามมาทัน นางผู้มีสกุลเห็นเช่นนั้นนางจึงได้รับอุ้มลูกวิ่งหนีเข้าไปสู่ภายใน วิหาร ซึ่งภายในวิหารขณะนั้น ภายในมีพระศาสดาทรงแสดงธรรมเทศนาอยู่ นางผู้มีสกุลจึงได้วางบุตร ของตนลง แล้วกล่าวกับพระศาสดาว่า บุตรคนนี้นางขอถวายให้พระพุทธเจ้า ขอพระองค์จงประทาน ชีวิตให้บุตรนางด้วย ขณะนั้น สมณฑลผู้รักษาซุ้มประตู ได้เห็นนางยักษ์ฉนิวิ่งไล่ตามหญิงที่อุ้มลูกมาติด ๆ กันนางยักษ์ฉนิไว้ ไม่ยอมให้นางยักษ์ฉนิเข้าไปในวิหาร ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยพระญาณของ พระองค์แล้ว จึงได้ตรัสเรียกพระอานนทให้ออกไปเรียกนางยักษ์ฉนิที่อยู่ภายนอกประตูนั้น ให้เข้าไป ภายในวิหารแล้วได้แสดงธรรมต่อ และได้กล่าวกับนางทั้งสองคนนั้นเป็นคาถาว่า น หิ เวเรน เวรานิ สมมตติ กุทาจน อเวเรน จ สมิมตติ เอส ธมโม สมนตโน ความว่า ในกาลไหน ๆ มา เวรทั้งหลายใน โลกนี้ ย่อมไม่ระงับได้ด้วยเวรเลย ก็แต่ว่าย่อมระงับได้ด้วย ความไม่มีเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า (พระศา สนโศโกณ (แจ่ม จตตสลโล), 2556 : 5)

ดังนั้น เรื่องนางยักษ์ฉนิที่ไม่จงเวร เพราะด้วยสาเหตุที่ได้กล่าวมา คนทั้งหลาย จึงพากันไป ปรีกษานาง ถามนางผู้มีสกุลถึงสาเหตุที่มีความอุดมสมบูรณ์อันนั้นบ้าง นางผู้มีสกุลจึงได้กล่าวถึงนาง ยักษ์ฉนินั้นว่า นางยักษ์เป็นผู้ที่รู้เหตุการณ์ ในการทำนายนายท้าวว่าจะมีฝนมากฝนน้อยอย่างไร ถ้าคน

ทั้งหลายอยากรู้เช่นนั้น บ้างก็ให้นำโภชนาหารไปให้แก่นางยักษิณี นางก็จะได้ทำนายช่วยดูแลกิจการของผู้คนทั้งหลายได้ ในกาลต่อมานางยักษิณีได้มีโภชนาหารมากมายจากการทำนาย หลังจากนั้นแล้วนางยักษิณีจึงได้เริ่มนำโภชนาหารที่มากมายเหล่านั้นไปตั้งเป็นกองทานสลากภัตขึ้น 8 ที่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าสลากภัตจึงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจึงได้เป็นปฐมการเริ่มต้นการถวายสลากภัตแด่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ในพุทธศาสนา จนได้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน (พระบุญชุม วชิโร, 2563 : 61-63)

1.2 ประเพณีสลากภัตแต่ละภาคของประเทศไทย

ประเพณีทำบุญสลากภัต ครั้งแรกในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นตามตำนานที่เล่าสืบๆ กันมาของปุยาตตายถึงนางยักษิณีตนหนึ่งที่เมื่อได้ฟังพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเกิดเสื่อมใสศรัทธา กลับเนื้อกลับตัวกลายเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่คนทั่วไป จนผู้คนพากันชื่นชมในน้ำใจของนางยักษิณีตนนั้นจนนำสิ่งของต่างๆ มาแบ่งให้เป็นจำนวนมาก นางยักษิณีจึงนำข้าวของที่ได้รับมานั้นมาทำสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์ สามเณรจับสลาก โดยของที่นำมาทำสลากภัตนั้นมีทั้งของมีค่าราคาแพง และราคาไม่แพง แตกต่างกันไปตามแต่สงฆ์ หรือสามเณรรูปใดจะได้ไปสิ่งถือว่าเป็นการให้ทานแบบไม่เจาะจง ถือว่ามีผลานิสงส์มากของการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้ จึงทำให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทุกๆ ภาคของประเทศไทย จึงเล็งเห็นความสำคัญในประเพณีนี้ จึงทำให้มีการจัดทำบุญขึ้นในแต่ละพื้นที่ ของแต่ละภาค ซึ่งก็มีชื่อเรียกประเพณีนี้ แตกต่างออกไป แต่ก็มีความจุดประสงค์เดียวกันของการทำบุญคือ ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลที่ตนเองมีความกตัญญูรู้คุณ และเพื่อเป็นการกตเวทิตอบบุญแทนคุณ ของผู้ที่จากไปแล้วนี้เป็นพื้นฐานของการทำบุญ โดยสามารถกล่าวอธิบายได้ ดังนี้

สลากภัตภาคกลาง สลากภัตภาคกลางมีชื่อเรียกว่า ประเพณีสารทไทย สารท เป็นการทำบุญกลางปีของไทยตรงกับ วันสิ้นเดือน10 หรือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งมักจะตกในราว ๆ ปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม เป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญชาติ และผลไม้ต่าง ๆ มีข้าวในนา และพืชผลไม้ที่ปลูกไว้กำลังให้ผลเป็นครั้งแรกในฤดูนี้หนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนได้กล่าวไว้ว่า “สารท” ซึ่งเป็นนักขัตฤกษ์ (งานรื่นเริงตามธรรมเนียมตามฤดูกาล) เป็นที่นิยมของคนทั้งปวงทั่วไปว่าเป็นสมัยที่ได้ทำบุญ เมื่อปีเดือนวันคืนล่วงมาถึงกึ่งกลางรอบ ด้วยเหตุว่า เราถือเอากำหนด พระอาทิตย์ลงไปที่สุดทางใต้ กลับมาทางเหนือถึงกึ่งกลางปีเป็นต้นปี ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นไปเหนือจนสุดทางจะกลับลงใต้มาถึงกึ่งกลางก็บรรจบกึ่งกลางปี พุดง่าย ๆ ก็คือ วันสารทไทย ถือเป็นวันทำบุญกลางปี ด้วยว่าสมัยก่อนเราถือเอาวันสงกรานต์ ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนเมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ ดังนั้นช่วงเดือนสิบ จึงตกราวกลางปีพอดี คนทั่วไปจึงนิยมทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เสมือนเป็นการเตือนใจตัวเองว่าชีวิตได้ดำเนินผ่านมาถึงกึ่งปีแล้ว ชีวิตข้างหน้าที่เหลือควรจะได้สร้างบุญกุศลไว้เพื่อความไม่ประมาท ซึ่งนอกจากการทำบุญดังกล่าวแล้ว ยังมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับอีกด้วย (อริสา รามโกมุท, 2552 : 42)

สลากภัตภาคใต้ มีชื่อเรียกว่า งานเดือนสิบ จะจัดงานทำบุญอุทิศส่งเปรตรับเปรต ของทุกปีเดือนสิบ หรือมีชื่ออีกอย่างว่า ทำบุญแห่หมรับ รับเปรต ส่งเปรต ตายาย ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นงานบุญประเพณีของคนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อซึ่งมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาซึ่งเข้ามาในภายหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศล ให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชน

และญาติที่ล่วงลับ ซึ่งได้รับการปล่อยตัวมาจากนรก ที่ตนต้องจองจำอยู่ เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยทำไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะเริ่มปล่อยตัวจากนรกในทุกวัน แรม 1 ค่ำ เดือน 10 เพื่อมายังโลกมนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ในการมาขอส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้องที่ได้เตรียมทำการอุทิศไว้ให้เป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังนรก ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม ของประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ ถึงแรม 15 ค่ำ เดือนสิบของทุกปี แต่สำหรับวันที่ชาวใต้มักจะนิยมทำบุญกันมากคือ วันแรม 13 - 15 ค่ำ ประเพณีวันสารทเดือนสิบโดยในส่วนใหญ่แล้ว จะตรงกับเดือนกันยายน การจัดเทศกาลงานเดือนสิบ ถือเป็นความพยายามของมนุษย์ที่มุ่งทดแทนพระคุณบรรพบุรุษแม้ว่าจะล่วงลับไปแล้วก็ตามซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทยทุกคนควรต้องยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งปลูกฝังให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป (จินตราทองสมศรี, 2552 : 113)

สลากภัตภาคอีสาน เรียกว่า บุญข้าวสาก หรือบุญข้าวประดับดิน นิยมทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต บางท่านว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตอีกครั้งหนึ่ง โดยมีเวลาห่างเวลาบุญข้าวประดับดิน 15 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เปรตต้องการกลับไป ณ ที่อยู่ของตนก่อนการทำบุญข้าวสากชาวบ้านจะเตรียมข้าวเม่า ข้าวพอง ข้าวตอก ขนมและอาหารคาวหวานอื่น ๆ ตลอดผลไม้ต่าง ไว้ทำบุญอย่างคึกคักในวันงาน สำหรับข้าวเม่า ข้าวพองและข้าวตอกนั้น จะคลุกเข้ากันและใส่น้ำอ้อย น้ำตาล ถังวา มะพร้าวคั่วให้เป็นข้าวสาก จากตามตำนานของคนอีสานเล่าถึงมูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวสากมีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า มีบุตรชายกุ่มพี (คนมั่งมี) ผู้หนึ่ง เมื่อพ่อสิ้นชีวิตแล้วแม่ได้หาหญิงผู้มีอายุ และตระกูลเสมอกันมาเป็นภรรยา แต่อยู่ด้วยกันหลายปีไม่มีบุตร แม่จึงหาหญิงอื่นมาให้เป็นภรรยาอีก ต่อมาเมียน้อยมีลูก เมียหลวงอิจฉา จึงคิดฆ่าทั้งลูก และเมียน้อยเสีย ฝ่ายเมียน้อยเมื่อก่อนจะตายก็คิดอาฆาตเมียหลวงไว้ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นแมว อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นไก่แมวจึงกินไก่และไข่ ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นเสือ อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นกวาง เสือจึงกินกวางและลูก ชาติสุดท้าย ฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นคนอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นยักษ์ณี พอฝ่ายคนแต่งงานคลอดลูกนางยักษ์ณีจงแหว ได้ตามไปกินลูกถึงสองครั้งต่อมามีครรภ์ที่สามนางได้หนีไปอยู่กับพ่อแม่ของตนพร้อมกับสามี เมื่อคลอดลูกเห็นว่าปลอดภัยแล้วจึงพร้อมด้วยสามีและลูกกลับบ้าน พอคืนนางยักษ์ณีมาพบเข้า นางยักษ์ณีจึงไล่นาง สามีและลูก นางจึงพาลูกหนีพร้อมกับสามีเข้าไปยังเขตวันมหาวิหาร ซึ่งพอดีพระพุทธเจ้ากำลังทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่ นาง และสามีจึงนำลูกน้อยไปถวายขอชีวิตไว้ นางยักษ์จะตามเข้าไปในเขตวันมหาวิหารไม่ได้ เพราะถูกเทวดากางกั้นไว้ พระพุทธเจ้าจึงโปรดให้พระอานนท์ไปเรียกนางยักษ์เข้ามาฟังพระธรรมเทศนา พระองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้พยาบาทจองเวรกัน แล้วจึงโปรดให้นางยักษ์ไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนานางยักษ์ตนนี้มีความรู้เกณฑ์เกี่ยวกับฝนและน้ำดีปีไหนฝนจะตกดีปีไหนฝนจะตกไม่ดีจะแจ้งให้ชาวเมืองได้ทราบ ชาวเมืองให้ความนับถือมาก จึงได้นำอาหารไปส่งนางยักษ์อย่างบริบูรณ์สม่ำเสมอ นางยักษ์จึงได้นำเอาอาหารเหล่านั้นไปถวายเป็นสลากภัตแต่พระภิกษุสงฆ์วันละแปดที่เป็นประจำ ชาวอีสาน จึงถือเอาการถวายสลากภัตหรือบุญข้าวสากนี้เป็นประเพณีสืบต่อกันมาและเมื่อถึงวันทำบุญข้าวสาก นอกจากนำข้าวสากไปถวายพระภิกษุ และวางไว้บริเวณวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวนาจะเอาอาหารไปเลี้ยงนางยักษ์หรือผีเสื่อนาในบริเวณนาของตน ส่วนตำนานการทำบุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสอง นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับ

ดิน เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดิน ได้แก่ ข้าว และอาหารคาวหวาน พร้อมหมากพลู บุหรี่ที่ห่อด้วยใบตอง กล้วย นำไปวางไว้ตามใต้ต้นไม้ แขนงไม้ ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่า ต้ายวัด หรือวางไว้ตามพื้นดิน เรียกว่า ห่อข้าวน้อย พร้อมกับเชิญวิญญาณของญาติมิตร นำภัตตาหารไปถวายแด่พระภิกษุ สามเณร แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย โดยกรวดน้ำไปให้ด้วย (สุภารัตน์ ศรีใสคำ และสุวารี พาพรหม, 2552 : 150-151)

2. ประวัติความเป็นมาของสลากภัตล้านนา

สลากภัตภาคเหนือ เรียกว่า ประเพณีตานก๋วยสลาก หรือ ปุพพเปตพลี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเองในภายภาคหน้า เพื่อให้ได้เกิดในภพภูมิที่ดีมีสวรรค์เป็นที่หมาย และปรารถนาสูงสุดคือ พระนิพพาน ประเพณีตานก๋วยสลากนั้นเป็นการทำบุญที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งเป็นสังฆทาน ด้วยมีการจัดทำสลากเป็นหมายเลขติดก๋วยของศรัทธาที่นำมาถวาย และนำสลากไปรวมกัน เพื่อให้พระสงฆ์ทุกรูปที่ได้รับนิมนต์จับสลากหมายเลข หากพระภิกษุสามเณรรูปใดจับได้หมายเลข ของศรัทธาท่านใดผู้นั้นจะยกก๋วยสลากนั้นถวายแด่พระสงฆ์รูปนั้น เนื่องจากประเพณีการทำบุญตานก๋วยสลากเป็นประเพณีทำบุญของชาวบ้าน ที่จัดทำยิ่งใหญ่ และบุญสำคัญของชาวล้านนา รวมทั้งเป็นประเพณีที่มีคติธรรมทางพุทธศาสนา โดยมีแก่นสาระคือ การสั่งสอนให้คนรู้จักบาปบุญคุณโทษ สอนให้สร้างชาติในชาตินี้เพื่อรับผลบุญในชาติหน้า สอนให้ลูกหลานมีความกตัญญู กตเวทิต่อพ่อ แม่ ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว งานทำบุญตานก๋วยสลากเป็นงานทำบุญที่ต้องจัดอย่างใหญ่โต เป็นหน้าเป็นตาไว้ด ของชุมชน ซึ่งการจัดงานจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีของคนจำนวนมาก จึงเป็นการส่งเสริมการสร้างสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ ในทางคติธรรมการตานก๋วยสลาก ยังมีคติสอนใจพระภิกษุสามเณรมิให้ยึดติดในลาภสักการะทั้งหลาย เพราะสลากที่ศรัทธานำมาถวายนั้นมีความแตกต่างกันหลากหลายชนิดแตกต่างกันไป พระสงฆ์ และสามเณรจึงไม่ยึดติด (กรรณิการ์ อิศรแสง, 2549 : 1)

ประเพณีสลากภัตล้านนา ได้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น บางแห่งว่า กิ้นก๋วยสลาก บางแห่งเรียก กิ้นสลาก บางแห่งว่า ตานก๋วยสลาก แต่สุดท้ายมีความหมายและวัตถุประสงค์ในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งประเพณีสลากภัต หรือทานสลากเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่พุทธสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญพระสาวกอรหันต์ของพระองค์คือ พระกุนทธานเถระ ซึ่งเป็นผู้โชคดีในการจับสลากได้ที่หนึ่งทุกครั้ง แม้พระพุทเจ้าก็สู้ท่านไม่ได้ เหล่าพระสาวกทั้งหลายมีความสงสัยว่า ทำไมท่านจึงมีโชคเช่นนั้น พระพุทธองค์ทรงตรัสบอกแก่ภิกษุสงฆ์ทั้งหมดว่า พระกุนทธานเถระปรารถนาว่า ถ้าเลือกอะไร แข่งขันอะไร ขอให้ได้ที่หนึ่งเสมอ ดังนั้นในชาตินี้กุนทธานจึงเป็นคนโชคดี (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 32 ข้อ 31 : 85) สอดคล้องกับ เรื่องของถึงนางยักษ์ชนิ เมื่อได้ฟังพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเกิดเสื่อมใสศรัทธา กลับเนื้อกลับตัว ที่เคยใจคอโหดเหี้ยมก็กลายเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่คนทั่วไป จนผู้คนพากันชื่นชมในน้ำใจของนางยักษ์ตนนั้นจนนำสิ่งของต่างๆ มาแบ่งให้เป็นจำนวนมาก นางยักษ์จึงนำข้าวของที่ได้รับมานั้นมาทำสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์สามเณรจับสลาก โดยของที่นำมาทำสลากภัตนั้นมีทั้งของมีค่าราคาแพง และราคาไม่แพง แตกต่างกัน

ไปตามแต่สงฆ์ หรือสามเณรรูปใดจะได้ไปสิ่งถือว่า เป็นการให้ทานแบบไม่เจาะจง ถือว่ามีผลานิสงส์มากของการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมูลเหตุเหล่านี้ จึงทำให้เกิดแรงกล้าแห่งความศรัทธาต่อพระอานิสงส์ จึงทำให้ชาวล้านนานิยมทำบุญถวายทานสลากภัตล้านนาอยู่เป็นประจำทุกๆ ปี

การทำบุญสลากภัตนับเป็นประเพณีที่สำคัญของล้านนาไทยประการหนึ่ง เนื่องมาจากค่านิยมที่ได้สืบทอดกันมาแต่โบราณจนกลายเป็นประเพณีสืบมาช้านาน คือ

1. ประชาชนว่างจากภาระกิจการทวนา
2. ผลไม้ เช่น ส้มโอ ส้มเขียวหวาน ส้มเกลี้ยงกำลังสุก
3. ประชาชนหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน
4. พระสงฆ์จำพรรษาอยู่อย่างพร้อมพร้อม
5. ได้โอกาสสงเคราะห์คนยากจนเป็นสังคหทาน
6. อานิสงส์แรงคนทำบุญสลากมักมีโชคมีลาภ

โดยภาคเหนือเรียกประเพณีทำบุญสลากภัตว่า งานทำบุญทานข้าวสลาก ทานก๋วยสลาก หรือกินก๋วยสลาก ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่จุดประสงค์ของผู้ทำบุญ เช่น ทานให้กับผู้ล่วงลับ ให้กับตนเองในภายภาคหน้า หรือให้กับเทวดาฟ้าดินไปตลอดจนถึงเจ้ากรรมนายเวร จะนิยมเริ่มทานกันในช่วงกลางพรรษาในราวปลายเดือนสิงหาคม กันยายน ตุลาคม และจะกินกันมากที่สุดในเดือนกันยายน หรือราววันเพ็ญเดือนสิบสองเป็งของทางภาคเหนือ และสิ้นสุดในเดือนกึ่งดับ เพราะถือว่าเดือนนี้เป็นเดือนที่อดอยากของชาวบ้าน ด้วยเหตุหลายประการ ซึ่งประการที่สำคัญคือ ข้าวเปลือกที่เก็บไว้ในยุ้งข้าวใกล้จะหมด หรือหมดไปแล้ว คนที่มีข้าวเปลือกก็จะเก็บไว้กินจนกว่าจะเก็บเกี่ยวข้าวใหม่มาใส่ในปีต่อไป ซึ่งจะอยู่ประมาณเดือนมกราคม คนที่ซื้อกินข้าวสารก็จะหาซื้อยาก และมีราคาแพง ด้วยเหตุนี้จึงถือว่า ในระหว่างเดือนเหล่านี้เป็นเดือนที่แร้นแค้น อดอยาก เมื่อคนทั่วไปอดอยากก็พากันคิดถึงผีที่เป็นญาติพี่น้องก็คงจะอดอยากเช่นกัน หวังว่าพ่อแม่พี่น้องที่ตายไปแล้วจะไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภค จึงรวมกันจัดพิธี ทำบุญทานข้าวสลาก จัดข้าวปลาอาหารของกินของใช้ไปถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการทำบุญทานข้าวสลากมีพิธีการทานผัดกับการทานในโอกาสอื่น ตรงที่ไม่จำเพาะเจาะจงแก่สงฆ์รูปใด รูปหนึ่ง โดยทำเป็นสลากไปรวมปะปนกันให้พระภิกษุสามเณร จับสลากหากก๋วยสลาก หรือภาชนะที่บรรจุเครื่องไทยทานตกที่พระภิกษุ สามเณรรูปใด ก็จะยกก๋วยสลากมาถวายแก่พระสงฆ์ สามเณรรูปนั้น ในวันงานทานข้าวสลากภัต ชาวบ้านจะนัดหมายตกลงกันว่า วันใดจะเป็นวันทานข้าวสลากภัต โดยจะเริ่มจัดจากวัดพระอารามหลวงของจังหวัดที่สำคัญเสียก่อน และหลังจากนั้นวัดราษฎร์ก็จะเริ่มทยอยจัดประเพณีกินข้าวสลากภัตขึ้นจนไปสิ้นสุดในเดือนกึ่งดับตามที่กล่าวอธิบายมาข้างต้น

ประเภทของสลากภัต และขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนา

1) ประเภทของสลากภัตล้านนา

ในประเทศไทย มีประเพณีสลากภัต ภาคเหนือเรียกว่า ประเพณีทานก๋วยสลาก นิยมปฏิบัติกันตั้งแต่เดือน 12 ถึงเดือนยี่ของทุกปี สาเหตุที่ถือปฏิบัติกันเช่นนี้ก็เพราะว่า เป็นช่วงที่ชาวบ้านได้ทำนาจนเสร็จแล้ว หยุดพักผ่อน พระสงฆ์ก็จำพรรษาอยู่วัดไม่ได้ไปไหน โดยมีการรวมตัวของคณะศรัทธา

ทั้งหมดบ้านนำผลไม้และอาหารคาวหวานรวมทั้งไทยทานต่างๆไปตั้งเป็นกัณฑ์สลากถวายพระภิกษุที่นิมนต์มาจากวัดต่าง ๆ เป็นประเพณีใหญ่สำหรับหมู่บ้านและวัดนั้น ๆ โดยในแต่ละภูมิภาคมีรายละเอียดการจัดประเพณีแตกต่างกันไปบ้าง ประเพณีสลากภัตที่ทำในปัจจุบันนี้ ผู้ที่จะทานสลากภัตก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมว่า จะทานเท่าไร ถ้าเป็นสลากธรรมดาก็เป็นสลากที่ทำงานๆ เหมือนสังฆทานในสมัยก่อนเรียกว่า ก๋วยซี่ป้อม โดยเรียกตามลักษณะของก๋วยที่อ้วนกลม สลากโชค คือ สลากที่มีของดีมีค่ามียอดปัจจัยมากตกแต่งอย่างสวยงาม ใครจะถวายทานก็ได้จะทำทุกครั้งก็ได้ ไม่กำหนดว่าจะเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงที่เป็นเจ้าภาพ หรืออาจเป็นคณะศรัทธาร่วมกัน หรือกลุ่มต่างๆ มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพ ซึ่งลักษณะประเภทของสลากภัตสามารถกล่าวอธิบายยกตัวอย่างได้ดังนี้

(1) สลากภัตแบบก๋วยสำหรับ รูปแบบจะมีลักษณะขนาดปานกลาง เรียกว่า ก๋วยสำหรับ โดยจะใช้ก๋วย หรือตะกร้าภาชนะเป็นที่สามารถบรรจุข้าวของเครื่องกินเครื่องใช้ต่างๆ ได้ เช่น ก๋วยตีนช้าง กระบุง พ้อม กะละมัง ถังน้ำ ตะกร้า เป็นต้น

(2) สลากภัตแบบก๋วยซอง รูปแบบจะเป็นสลากขนาดเล็ก เรียก ก๋วยซอง คือ ตะกร้าที่สานอย่างง่าย ๆ เป็น ซอง หรือภาชนะสานด้วยดอกไม้ไฟเป็นรูปตะกร้าโปร่งทรงสูง ปล่อยดอกให้พ้นจากตัวตะกร้าขึ้นไป รองด้วยใบตองแล้วใส่ข้าวปลาอาหารทุกอย่าง แล้วจึงรวบดอกที่พ้นขึ้นไปผูกติดกันเพื่อปิด ปากก๋วย เครื่องกินเครื่องใช้ที่ใส่ในก๋วย มีข้าวสุก ข้าวสาร อาหารสุก ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแห้ง เช่น แคนหมู แหนม ใส่อั่ว เนื้อนึ่ง ปลาบั้ง พริก เกลือ หอม กระเทียม หมาก ปูน พลุ ยาสูบ ขนมต้ม ขนมหวานต่างๆ ลูกไม้ผลไม้ เช่น ส้มโอ กล้วย อ้อย มะพร้าว น้ำตาล ถ้าเป็นก๋วยซองจะมีเนื้อที่ให้ใส่ของเหล่านี้้อย่างละไม่มาก กล้วยจะแบ่งใส่ 1-2 ลูก ส้มโอก็ผ่าใส่ 1 กลีบ อ้อยก็ตัดยาวขนาด 1 คืบ ใส่ไว้ 1 ท่อน ถ้าเป็นก๋วยสำหรับ และก๋วยโชคของเหล่านี้จะใส่ทั้งลูกทั้งหวี ก๋วยซองจะนิยมทำถวายอุทิศส่วนบุญให้คนตาย เช่น บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง เป็นต้น

(3) สลากภัตแบบก๋วยโชค (ต้นโชค)

รูปแบบลักษณะจะเป็นสลากขนาดใหญ่ เรียกว่า สลากโชค หรือ ก๋วยโชค ต้นโชค ซึ่งเป็นเครื่องไทยทานที่ทำอย่างวิจิตรศิลป์ และมีรูปร่างขนาดใหญ่ บางที่อาจทำเป็นของอ้อย หรือกระบะมีขาสูงเท่าเอวทำจากฟางประดับด้วยดอกไม้ หรือกิ่งไม้แขวนด้วยเครื่องใช้ต่างๆ บางแห่ง ใช้ไม้ไฟทั้งลำเสียบปักของกินเครื่องใช้ต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนถึงปลายต้นสลาก บางครั้งก็ใช้กระบุงขนาดใหญ่ปักด้วยต้นคา หรือหญ้าคา ทำเป็นลำยาวแล้วแขวนด้วยวัตถุข้าวของต่างๆ บางท้องถิ่นสร้างเป็นบ้านจำลองใส่ด้วยข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนจนครบทุกอย่าง บางแห่งสร้างเป็นรูปปราสาท รูปเรือ รูปช้าง รูปม้า รูปวัว รูปควาย โดยข้างในจะใส่ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค

(4) สลากภัตแบบสลากย้อม

สลากย้อม เป็นพิธีทานสลากพิเศษของชาวไทยอง โดยจะประดิษฐ์จากต้นไม้หรือกิ่งไม้สูงประมาณ 4-5 วา มีร่มกางที่ปลายยอด แขนงเครื่องปัจจัยไทยทาน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องประดับต้นสลาก ซึ่งประเพณีสลากย้อมเมืองลำพูน เกิดขึ้นที่จังหวัดลำพูน เป็นส่วนสำคัญของงานประเพณี ทานสลากภัตร ซึ่งเป็นการทำบุญประจำปีก่อนออกพรรษา คนล้านนามักจะจัดทานสลากภัตรในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 สลากย้อม เป็นการถวายทานเพื่อเป็นพุทธบูชา ลักษณะพิเศษของทานสลากย้อมคือ การนำประวัติของหญิงสาวที่เป็นเจ้าภาพของงาน หรือเป็น “ผู้ทานสลากย้อม” มาแต่งเป็นคำประพันธ์ นำมาผูกเล่าทำนองโบราณเป็นเรื่องตั้งแต่เกิด จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้คนที่มา

เที่ยวได้รับรู้ถึงประวัติและความดีงามของผู้ทานสลากย้อม ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับ การ เรียกขวัญ (ฮ้องขวัญ) นาคที่กำลังจะบวช ซึ่งตามประเพณีล้านนา จะมีการเล่าเป็นทำนองเทศน์ล้านนา บอกเล่า ประวัติของผู้ที่กำลังจะบวชให้รู้ว่า เป็นผู้ที่กำลังทำความดี สละทุกอย่าง เพื่อก้าวเข้าสู่บวร พระพุทธศาสนา

2) ขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนา

ประเพณีทานสลากหรือ "กินก้วยสลาก" จะเริ่มในเดือน 12 เหนือ (เดือน 10 ของภาคกลาง) หลังจากเข้าพรรษาได้ 2 เดือน ในราวปลายเดือนสิงหาคม กันยายน ตุลาคม และสิ้นสุดในเดือนเกียงดับ (เดือน 11 แรม 15 ค่ำ) หากชุมชน หรือวัดได้อยู่ใกล้แม่น้ำลำน้ำก็จะมีการแข่งเรือด้วย เหตุปัจจัย เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา ระหว่างรอการเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ พืชผักผลไม้ ออกผลผลิต เช่น กล้วย อ้อย มะไฟ ส้มโอ ส้มต่างๆ ชาวบ้านหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน พระสงฆ์จำพรรษาอย่างอย่างพร้อม ได้โอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ สงเคราะห์คนยากจน และมีโอกาสหาปัจจัยบำรุงดูแลวัด ซึ่งขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนานั้น นิยมจัดอยู่ 2 วัน ด้วยกัน โดยสามารถกล่าวอธิบายได้ดังนี้

กิจกรรมวันแรก

เรียกว่า วันดาสลาก ก่อนวันพิธี 1 วัน เรียกว่า วันดาสลาก หรือวันตักแตงดาถือว่า เป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเครื่องปัจจัยไทยทาน ผู้ชายจะสานก้วย ตะกร้าที่สานขึ้นด้วยไม้ไผ่ ลักษณะคล้ายชะลอม เพื่อบรรจุเครื่องไทยทาน ซึ่งจะได้นำไปถวายพระสงฆ์ สามเณร แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นถังน้ำพลาสติก หรืออลูมิเนียม เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อในการนำไปใช้งานต่างๆ ส่วนผู้หญิงจะจัดเตรียมห่อของจำพวกเครื่องใช้ของกินต่างๆ เช่น พริกเกลือ หอม กระเทียม อาหารคาวหวานผลไม้ และสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ห่อข้าวต้ม ขนม จัดสวยดอก แล้วเอาตะกร้าไม้ไผ่มากรุด้วยใบตอง หรือกระดาษเอาสิ่งของที่เตรียมไว้บรรจุลงไป ของบางอย่างที่มีน้ำหนักเบา เช่น ไม้ขีดไฟ บุหรี่ ยาสูบ ก็เอาผูกติดกับเรือไม้ไผ่ที่เหลาตกแต่งไว้อย่างสวยงาม นอกจากนั้นที่สำคัญคือ ต้องมีไม้หนึบสำหรับเสียบยอดปัจจัย หรือธนบัตรจำนวนหนึ่งเสียบไว้กับสลากภัตนั้น ด้านหน้าก้วย หรือตะกร้า จะมีเส้นสลาก หรือข้อเขียนคำจารึกชื่อผู้ถวายพร้อมทั้งระบุด้วยว่าถวายเพื่ออะไรหรือถวายสำหรับใคร เพราะบางคนจะถวายทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปสะสมไว้เป็นส่วนกุศลของตนเพื่อวันข้างหน้า บางคนก็อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษหรือญาติมิตรผู้ล่วงลับต่างๆ ถ้าเป็นคนที่เคยบวชเรียนมา และสามารถอ่านเขียนล้านนา หรือตัวเมืองได้ ก็จะมาช่วยเขียนเส้นสลากให้แก่เจ้าของบ้านในสมัยก่อนการเขียนชื่อเจ้าของสลาก และคำปรารภจะเขียนด้วยอักษรล้านนาตัวเมือง หรืออักษรธรรมล้านนาทั้งสิ้นคำเขียนเส้นสลาก ภาษาคำที่เขียนลงบนกระดาษ หรือใบตาลที่เรียกว่า เส้นสลาก เป็นแบบที่เขียนสืบทอดกันมานาน เมื่อหลังจากที่ทางเจ้าภาพแต่ละครอบครัวได้ทำการตักแตงดาจัดเตรียมสิ่งของเครื่องปัจจัยไทยทานสลากภัตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทุกคนต่างก็จะรอถวายทานด้วยจิตอันอ่อนน้อมศรัทธาอันแรงกล้า เพื่อจะได้นำไปถวายแด่พระสงฆ์ สามเณรในวันถัดไป

กิจกรรมวันที่สอง

เรียกว่า วันถวายทานสลากภัต โดยจะมีลักษณะเครื่องไทยทานที่แตกต่างกันออกไป เช่น สลากภัตแบบก้วยสำหรับ สลากภัตแบบก้วยซอง สลากภัตแบบก้วยโชค (ตันโชค) และสลากภัตแบบสลากย้อม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็ขึ้นอยู่กับความศรัทธาแต่ละครอบครัวที่จะสามารถจัดทำ โดยในวัน

ถวายทานนั้นรูปแบบกิจกรรมจะมีลักษณะขั้นตอนที่คล้ายๆ กันทั้งหมดในภาคเหนือ ซึ่งสามารถกล่าวอธิบายได้ ดังนี้

เวลา 08.00 น. คณะศรัทธาร่วมใจกันนำเอาสลากภัต พร้อมกับเส้นสลากมาพร้อมเพียงกันที่วัด เพื่อที่จะได้เข้าสู่พิธีกรรมต่อไป

เวลา 09.00 น. คณะกรรมการวัด จะเริ่มประกอบทำการสุนเส้น หรือนำเอาเส้นสลากมารวมกัน กล่าวคือ เมื่อเห็นว่าคณะศรัทธาทุกหลังคาเรือนนำเอาเส้นสลากมาวางรวมกันหมดแล้ว ทางคณะกรรมการผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะทำการสุนเส้นสลาก คือ นำเอาบัญชีรายชื่อสลากทั้งหลายที่เขียนไว้ในใบกระดาษ หรือใบตาล ก็จะนำไปรวมกัน โดยทุกคนนั่ง หรือยืนรอบๆ กองเส้นสลาก ต่างคนต่างหยิบเอาเส้นขึ้นไปรอบๆ กอง เมื่อเห็นว่า คละเคล้าปะปนกันแล้ว จึงช่วยกันเอาเชือก หรือตอกผูกเส้นสลาก ทำเป็นมัดๆ ละ 10 เส้น ถึงตอนนั้นก็จรรู้จำนวนของเส้นสลากแล้วว่า ได้จำนวนเท่าใดแล้วจึงนำไปคำนวณกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มา ว่าจำนวนพระภิกษุ สามเณร มีเท่าไรเอาเป็นเลขตั้งไว้ เอา 2 คูณ ได้เท่าใดเอาจำนวนของสามเณรมาบวกได้เท่าใด แล้วเอาหารกับเส้นสลากออกมาเท่าใด ก็แบ่งเป็นจำนวนเส้นของสามเณรที่จะรับสลาก ส่วนเส้นที่เหลือจากนั้นก็เอาจำนวนพระภิกษุหารได้เท่าใดก็เท่านั้น ก็คงจะเป็นพระภิกษุได้เส้นสลากมากกว่าสามเณรครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็จะนำไปถวายแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป

เวลา 10.00 น. เริ่มประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา มีคณายกกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระสมณานเบญจศีล จะมีการเทศน์จากธรรม หรือคัมภีร์ไบลานเรื่องอานิสงส์ข้าวสลาก โดยสามเณรที่เป็นองค์ธรรมถึก หรือผู้เทศน์นั้นเจ้าอาวาสวัดจะพิจารณาให้สามเณรที่สามารถเทศน์ได้อย่างไพเราะเป็นผู้เทศน์ ถ้าเป็นสามเณรองค์เล็กๆ ก็จะมีดี สามเณรจะขึ้นเทศน์ธรรมบนธรรมาสน์รูปทรงปราสาทเรียกว่า ปราสาทธรรมมาสน์ ธรรมอานิสงส์จะกล่าวถึง อานิสงส์ หรือผลดีในการได้ทำบุญข้าวสลาก เพื่อเป็นการเพิ่มพูนศรัทธาความเชื่อของศรัทธาชาวบ้านได้เป็นอย่างดี จากนั้นเป็นหน้าที่ของคณายกที่กล่าวคำโอกาสเวทนานเป็นคำประพันธ์แบบร้อยยาว สิ่งที่น่าสนใจของคำเวทนานล้านนา มิใช่เป็นเพียงอัตลักษณ์ที่เป็นรูปแบบเฉพาะในด้านพิธีกรรมของชาวล้านนาเท่านั้นเนื้อหาในคำเวทนาน หรือโอกาสเวทนาน ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เพราะว่ เนื้อหาของคำเวทนานของชาวล้านนา ได้สอดแทรกสาระทั้งที่เป็นคติความเชื่อ และหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วยหลายประการ การกล่าวคำเวทนามีจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ คือ

1) เพื่อกล่าวรายงานรายละเอียดการจัดงานครั้งนั้นให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมในพิธีซึ่งมีพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์เป็นประธาน ได้ทราบนับตั้งแต่เจ้าภาพผู้จัดงาน โอกาสในการจัดงาน ผู้รับอานิสงส์ หรือผู้รับผลบุญ เป็นต้น ส่วนจะมีรายละเอียดหรือเนื้อหาที่จะกล่าวมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับโอกาสและระยะเวลา

2) เพื่อเป็นการสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่สิ่งของถวายทาน และทำให้การถวายทานครั้งนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายสมบูรณ์ กล่าวคือ ตามความเชื่อเรื่องโลกศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งชาวบ้านจะเชื่อว่าตราบดีที่ยังไม่มีการเวทนานสิ่งของที่นำมาถวายทานนั้นก็ไม่ได้เพียงแค่ว่าสิ่งของธรรมดาเท่านั้น

3) เป็นช่องทางในการสอดแทรกความรู้ให้แก่ผู้ฟังเนื่องจากขั้นตอนการเวทนานเป็นขั้นตอนที่สำคัญ และมีชาวบ้านร่วมฟังเป็นจำนวนมาก มีคณายกจึงถือโอกาสนี้สอดแทรกความรู้และเสริมสร้าง

ปัญญาให้แก่ผู้ฟัง เช่น อธิบายถึงมูลเหตุในการประกอบพิธีกรรม หรือปลุกฝังทัศนคติและแบบแผนในการปฏิบัติตนเนื่องในพิธีกรรมต่างๆ แก่ผู้ฟังซึ่งจะมีการวานอินทร์ วานพรหม ให้ลงมาเป็นสักขีพยานในการทำบุญครั้งนี้ โดยจะบอกประวัติความเป็นมาของการกินกล้วยสลาก และกล่าวถึงความพร้อมเพรียงของศรัทธาชาวบ้าน สุดท่ายกแบ่งบุญให้กับเทวดา อินทร์พรหม แก่สัตว์ แก่เปรต แก่ผีทั้งหลาย ให้มารับเอาของท่านในวันที่ยกกล้วยสลาก

เมื่อกล่าวคำเวทมนต์เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นก็จะเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะทำการอุปโลกน์ โดยการตั้งพระรูปใดรูปหนึ่งที่เป็นที่นับถือมาอุปโลกน์ ซึ่งกล่าวคำอุปโลกน์ว่า อัย ปฐมภาโค สงฆเถรสุต ปาปุณนติ สงโฆรุจติ สงโฆรุจติ ถือกัณว่า ถ้าพระสงฆ์ได้อุปโลกน์สิ่งของเครื่องทานแล้ว อาหารที่เหลือชาวบ้านนำไปกินไปใช้จะไม่เป็นบาป ส่วนที่เข้าพระเจ้าหรือถวายวัดนั้นจะแยกไว้ต่างหาก เมื่อทำการอุปโลกน์เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นคณะกรรมการจะเอาเส้นสลากใส่ในภาชนะยกไปถวายพระภิกษุสามเณรเป็น ผู้หยิบยกเอาเอง พระสงฆ์ให้พรศรัทธากล่าวคำกรวดน้ำ กล่าวคำลาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธีบิณฑบาตแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนการขาน หรืออ่านเส้นสลากถัด เมื่อพระภิกษุได้รับเส้นสลากแล้ว หรือพระภิกษุ สามเณรที่รอรับเส้นสลากแล้วต่างก็จะนำเส้นสลากไปอ่านแลก หรือนำเส้นสลากไปหาเจ้าศรัทธาเพื่อรับกล้วยสลาก หรือกัณฑ์สลากตามแต่เจ้าภาพศรัทธาได้เตรียมไว้ ซึ่งบรรยากาศ และความสนุกสนานของประเพณีทานกล้วยสลากนี้ก็จะมีส่วนหลังจากที่มีการแบ่งเส้นสลากกันแล้ว พระภิกษุ สามเณรจะนำไปหาคณะเจ้าภาพศรัทธา และอ่านชื่อเจ้าของเส้นสลากเสียงดังอีกทีอีกครั้ง เมื่อบางครั้งพระภิกษุ สามเณร ได้รับเส้นใหญ่ หรือสลากโชค ก็จะได้ยินเสียงโห่ร้องดังสนั่นด้วยความดีใจของเจ้าภาพเป็นที่สนุกสนาน เมื่อพระภิกษุ สามเณร ได้เส้นสลากใหญ่หรือสลากโชค ก็จะได้ยินเสียงโห่ร้องดังสนั่นด้วยความดีใจของเจ้าศรัทธาหรือเจ้าภาพเป็นที่สนุกสนาน เมื่อได้เส้นสลากแล้ว เจ้าศรัทธาก็จะเอากวีสลาก หรืออาจจะนิมนต์พระมาที่กัณฑ์สลาก พระก็จะอ่านข้อความในเส้นสลากให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง และกล่าวอนุโมทนาให้พร แล้วก็ เป็นอันเสร็จพิธี สิ่งที่เหลืออยู่ก็คือ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวล้านนาและความสามัคคีในหมู่คณะญาติพี่น้องไว้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาประเพณีสลากกัณฑ์ในล้านนา พบว่า สลากกัณฑ์เป็นประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่สาระสำคัญเหมือนกัน คือ การแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรินทร์ ฌ วันนา (2560 : ก-ข) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากกัณฑ์ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า สลากกัณฑ์ในสมัยพุทธกาลมีความเป็นมาจากการอนุญาติภัยทั้ง 2 ของพระพุทธเจ้าหนึ่งนั่นคือ สลากกัณฑ์ และเรื่องราวของนางยักษิณีที่มีเวรต่อนางกุมาริกาจนกลายเป็นที่มาของการถวายทานสลากกัณฑ์ในสมัยพุทธกาล สลากกัณฑ์ได้พัฒนาการมาเป็นลำดับ จะเห็นได้ว่าประเพณีสลากกัณฑ์ในล้านนานั้นมีอิทธิพลต่อชาวล้านนาทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ความสามัคคีของชุมชน และการเกื้อกูลกันระหว่างบ้านกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมนึก ทัตโพธิ์ และคณะ (2565 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีของ

จังหวัดลำพูน ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านพุทธศิลป์ (พระสกุลลำพูน) ด้านการแต่งกาย (ผ้าไหมยกดอกลำพูน ผ้าฝ้าย ผ้าทอไทยลื้อ ผ้ากระเหรี่ยง) ด้านพิธีกรรม (มัคนายก/ปุ่จ่าน) ด้านเทศกาล (เทศกาลลอยกระทงหรือยี่เป็ง) และด้านประเพณี (สลากย้อม) ล้วนเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อและวิถีชีวิตดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อาศัยความเชื่อ ความศรัทธาตามหลักทางพระพุทธศาสนา โดยผู้ที่มีบทบาทในการชี้นำด้านความเชื่อคือ มัคนายกหรือปุ่จ่าน ผู้ซึ่งทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงระหว่างวัดและประชาชน และยังเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาประเพณีสลากภัตในล้านนา ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ คือ ผลกระทบที่เกิดจากประเพณีสลากภัต หากได้รับการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะกลายเป็น soft power ทางด้านวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจได้ด้วย

สรุป

สลากภัต แปลว่า อาหารถวายพระภิกษุสงฆ์โดยวิธีจับสลากนับเข้าในสังฆทาน เพราะเป็นการถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป ไม่ได้จำเพาะเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยประวัติความเป็นมาของสลากภัต เริ่มมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงรุ่น ปู่ ยา ตา ยาย พ่อแม่ และลูกหลานในปัจจุบัน เรื่องมีอยู่ว่า มีนางยักษิณีตนหนึ่งมักจะเบียดเบียน ผู้คนอยู่เสมอ ครั้นได้ฟังธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว นางก็บังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในสัจจะที่โหดร้ายก็กลับเป็นผู้เอื้ออารี แก่คนทั่วไปจนผู้คนต่างพากันซาบซึ้งในมิตรไมตรีของนางยักษิณีตนนั้น ถึงกับนำสิ่งของมา

แบ่งปันให้ แต่เนื่องจากสิ่งของที่ได้รับมีจำนวนมาก นางยักษ์ฉินจึงนำสิ่งของเหล่านั้นมาทำเป็นสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์ สามเณร จับสลากด้วยหลักอุปกโลภกรรม คือ สิ่งของที่ถวายเป็นของมีราคาแพง และมีราคาร้อยแตกต่างกันไป ตามแต่โชคของผู้ได้รับการถวายแบบจับสลากของนางยักษ์ฉินในสมัยพุทธกาลจึงนับเป็นครั้งแรกของประเพณีทำบุญสลากภัตในพุทธศาสนา และได้ทำการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งในทางล้านนาก็จะเริ่มจัดประเพณีขึ้นช่วงกลางพรรษาราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม เพื่อเป็นการเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน และหมู่บ้าน ใกล้เคียง อีกทั้งเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแก่บิดา มารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้วเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี นอกจากนี้ผู้ถวายมักจะทำอุทิศกุศลนั้นให้ตนเองด้วย เพราะเชื่อว่าเมื่อจากโลกนี้ไปแล้วหากได้ไปเกิดในภพอื่นก็จะได้รับสิ่งของที่ตนเองได้อุทิศไว้เมื่อยังมีชีวิต และถือเป็นการบริจาคทานที่ได้ผลานิสงส์มากของการถวายทานสลากภัต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเพณีสลากภัตในล้านนามีความโดดเด่นในการจัดงาน เพราะถือเป็นประเพณีหลักและเป็นประเพณีประจำปีที่ถูกสืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย แม้ในปัจจุบันก็ยังมีการจัดประเพณีกันอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีสลากภัต จึงสมควรที่หน่วยงานทางราชการ จะได้ช่วยกันรณรงค์และสนับสนุนเพื่อให้ดำรงอยู่สืบไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ของประเพณีสลากภัต (อปโลภกรรม) เพื่อเป็นแบบอย่างของการจัดสรรผลประโยชน์ของหน่วยงานต่างๆ

บรรณานุกรม

- กรณีการ อิทรแสง. (2549). สืบฮีตสานฮอย: ประเพณีตานสลากภัต และสลากย้อม จังหวัดลำพูน. ลำพูน: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน.
- จันทร์ ทงสมศรี. (2552). งานบุญเดือนสิบ : เวลาแห่งการอุทิศ คุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บางกอกอินเฮ้าส์ จำกัด.
- พระบุญชุม วชิโร. (2563). “ศึกษาวิเคราะห์บุพเพตพลี : ตามประเพณีตานก๋วยสลาก”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศาสนโสภณ (แจ่ม จตตสลโล). (2556). ธรรมสมบัติ หมวด 12 คาถาธรรมบทแปล. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมนึก ทัฬหโปธิ์ และคณะ. (2565). “นวัตกรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำพูน”. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. 8 (3) : 24-40.
- ไพรินทร์ ณ วันนา. “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมลำพูน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภารัตน์ ศรีไสคำ และสุวารี พาพะหม. (2552). **งานบุญเดือนสิบ: เวลาแห่งการอุทิศ**. กรุงเทพมหานคร:บริษัทบางกอก อินเทอร์เน็ต จำกัด.
- อลิสรา รามโกมุท. (2552). **พระราชพิธีสารทและประเพณีสารทไทย**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โดยบริษัทบางกอก อินเทอร์เน็ต จำกัด.